

Ο ειρηνικός ρόλος της Εκκλησίας για την ενότητα σε επίπεδο Κράτους, Δικαίου και Λαών

Ορθοδοξία / Θρησκευτική ζωή / Κανονικό και Εκκλησιαστικό Δίκαιο / Κοινωνικά θέματα

Αλέξιος Παναγόπουλος (Academician Prof. DDDr. Pdoc. Dr.Habil. Alexios Panagoroulos)

Κλήθηκα από τη Σλαβική Ακαδημία των Επιστημών και ετοίμασα εισήγηση γι' αυτό το σημαντικό Συνέδριο με γενικό θέμα: «Κράτος, Εκκλησία και Δίκαιο, συνταγματικά, νομικά και θεολογικά προβλήματα αφιερωμένα στην 250η επέτειο από την επανένωση της Λευκορωσίας στη Ρωσία».[\[1\]](#) Το δικό μου θέμα εισήγησης αναπτύσσει τον «ειρηνικό ρόλο της Εκκλησίας και την ενότητα σε επίπεδο Κράτους, Δικαίου και Λαών».

Γνωστό είναι ότι η ιστορική διαδρομή του κάθε Λαού παγκοσμίως έχει να δείξει πολυεδρικά και πολυεπίπεδα θέματα, τα οποία συναρτώνται στη χρονική διάρκεια των κάθε ιστορικών γεγονότων. Η Τουρκοκρατία αποτελεί για το Βυζάντιο και τον Ελληνισμό ένα μακρύ χρονικό διάστημα δουλείας τεσσάρων και πλέον αιώνων, που ξεκινά από την άλωση της Βασιλεύουσας Κωνσταντινούπολης, και φτάνει μέχρι και τη Μικρασιατική Καταστροφή το έτος 1922.

Στο διάστημα αυτό της Τουρκικής Σκλαβιάς, μπορούμε να βρούμε πολύ σημαντικά

πρόσωπα, αλλά και ατυχείς ιστορικές συγκυρίες. Βρίσκουμε μια ένδοξη ιστορία, αλλά και περιόδους κατάπτωσης. Όμως, η θέση και ο ρόλος της Ορθόδοξης Εκκλησίας σε αυτή την ιστορική διαδρομή υπήρξε καθοριστικός.

Δεν ήταν μόνο μία διαδρομή για την ιστορική συνέχεια του Ελληνο/χριστιανικού, του Ελληνο/σλαβικού και του Βυζαντινού Πνεύματος και του Πολιτισμού, αλλά και η επιβίωσή του και η ύπαρξή του. Η Ορθόδοξη Εκκλησία όλα αυτά τα χρόνια υλοποίησε πράγματα, γεγονότα και καταστάσεις. Όλο αυτό το διάστημα η Εκκλησία ήταν ο θεματοφύλακας των Ιερών και το κέντρο της Κοινοτικής χριστιανικής ζωής.

Όποιος πιστός θα ξέφευγε από την ποιμνη της κοινότητας, θα κινδύνευε να χάσει τον προσανατολισμό του, τόσο ως προς την Πίστη του, όσο και ως προς το Γένος του. Ο κατακτητής αναγνώρισε για τη διοίκηση και οργάνωση της Ορθόδοξης Εκκλησίας, το ρόλο του εθναρχικού υπεύθυνου, για όλο το Γένος των Χριστιανών. Ο Πατριάρχης στην Βασιλεύουσα έγινε «μιλέτ μπασής», δηλαδή αρχηγός του Γένους, υπηρέτης του Γένους, για το δρόμο προς τη σωτηρία των ψυχών και των σωμάτων.

Ο πρώτος πατριάρχης μετά από την Άλωση της Βασιλεύουσας, απέφυγε να ταυτιστεί με ένα ορισμένο φυλετικό ή πολιτισμικό μοντέλο. Ανέλαβε την ευθύνη για τη διατήρηση της Πίστης και την ηθική και πνευματική καθοδήγηση του χριστιανικού Ορθόδοξου Γένους. Όμως, με την απόκτηση της κοσμικής εξουσίας και εις την ιστορική πορεία, συνέβη και κάποιος εκφυλισμός του εθναρχισμού! Όταν τελείωσε η ιστορική αυτή περιπέτεια των τεσσάρων αιώνων, η Εκκλησία θα βρεθεί στη μέση των απαιτήσεων, των προκλήσεων, των παγκοσμίων αλλαγών, που είχαν ήδη συμβεί στην Δυτική Ευρώπη.

Πάλι σήμερα, μετά από διακόσια χρόνια ελευθερίας, από τον τουρικό ζυγό, πάλι η Εκκλησία βρίσκεται ενώπιον των διλημάτων των μελών της, αλλά και των ανθρώπων και των γεγονότων. Σήμερα, οι μετακινήσεις πληθυσμών, οι πολεμικές συγκρούσεις, και η εξέλιξη του σημερινού κόσμου έχουν συντελέσει στο να περνούν υπό κρίση ή να αμφισβητούνται οι παλαιοί παραδοσιακοί θεσμοί του παρελθόντος, με πρώτη την Ορθόδοξη Εκκλησία. Δεν μπορούμε να λέμε θεωρητικά ότι ναι αγαπάμε τον πλησίον, εάν δεν αγαπάμε και τον ιστορικό χρόνο μέσα στον οποίο ζούμε σήμερα.

Παρότι το σήμερα, είναι κάτι το εφήμερο, η μοναδική μας ευκαιρία είναι σήμερα να κάνουμε κάτι καλό και χρήσιμο για τον πλησίον και την κοινωνία μας. Τα παραπάνω θέτουν αναμφίβολα ενώπιόν μας το αίτημα της κοινωνικής αλληλεγγύης, καθώς και της υπό διερεύνηση έννοιας της Ορθόδοξης Κοινοπολιτείας. Γι' αυτήν είχε μιλήσει ειδικά και σπουδαία ο λόγιος Ρήγας Φεραίος, που δυστυχώς βασανίστηκε και θανατώθηκε από τους Τούρκους στο Βελιγράδι, μαζί με τους συνεργάτες του.

Σήμερα, βρισκόμαστε σε μια κρίσιμη καμπή, καλούμαστε ως Ορθόδοξοι Λαοί να ερευνήσουμε και να δημιουργήσουμε αυτή την Ορθόδοξη Κοινοπολιτεία και να βρούμε ελεύθερα και ειρηνικά, τις νέες μορφές, της χριστιανικής αλληλεγγύης. Δυστυχώς, ζούμε μέσα στη εκκοσμίκευση του Κράτους και του Δικαίου, αλλά και της Κοινωνίας, και εδώ η μαρτυρία της Ορθόδοξης Εκκλησίας, είναι πολύ σημαντική, να υπάρχει η ειρήνη και η ενότητα.

Ο ρόλος της Ορθόδοξης Εκκλησίας αποκτά αληθινό νόημα μόνο μέσω της Θείας Ευχαριστίας. Αληθινή Υπηκοότητα, μέσα στην Ορθόδοξη Εκκλησία, είναι το Ορθόδοξο Βάπτισμα. Με το Ορθόδοξο Βάπτισμα όλοι οι άνθρωποι σε όλον τον πλανήτη γη, γίνονται οι γνήσιοι πολίτες του ουρανού, όχι από την καταγωγή, αλλά από την απόφασή τους ή την επιλογή τους, να ζουν αληθινά χριστιανικά και Ορθόδοξα. Ο ρόλος της Εκκλησίας είναι ειρηνικός και μέσω της ειρήνης, για την οποία εύχεται, εμείς οφείλουμε να διδάσκουμε, ότι ο άνθρωπος που είναι αληθινός πολίτης της Εκκλησίας, ταυτόχρονα είναι και πολίτης του Ουρανού, αφού γνωρίζουμε ότι το πολίτευμα ημών «εν ουρανοίς υπάρχει».

Η Ορθόδοξη Εκκλησία καλείται σήμερα να παίξει έναν ρόλο ενωτικό, ειρηνικό και κοινωνικό, ώστε να επικρατήσει μέσα σε ένα Κράτος Δικαίου, η αγαθή νέα συνύπαρξη, που θα πρέπει πνευματικά να οικοδομηθεί.

Με αφορμή τον εορτασμό για τα διακόσια χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση και Παλιγγενεσία έχουν κυκλοφορήσει και σημαντικές μελέτες και άρθρα για τη σημασία του αγώνα για την ελευθερία του έτους 1821. Τότε, που ο ιατρός και διπλωμάτης Ιωάννης Καποδίστριας ως υπουργός των εξωτερικών της Ρωσίας και κατόπιν πρέσβης της Ρωσίας στην Ελβετία, θα παραιτηθεί, για να δεχθεί να πάει να γίνει ο πρώτος κυβερνήτης του νέου ελεύθερου ελληνικού Κράτους το έτος 1828. Οργάνωσε και αναμόρφωσε το Κράτος, το Δίκαιο, και την Εκκλησία. Αυτό όμως δεν το είδαν με καλό μάτι οι σκοτεινές δυνάμεις της Δυτικής Ευρώπης. Τον χαρακτήρισαν ρωσόφιλο, και το αγγλικό κόμμα με οπαδούς του θα κινηθεί εναντίον του για να τον παύσουν. Δυστυχώς θα δολοφονηθεί. Έξω από τον ναό του αγίου Σπυρίδωνα στο Ναύπλιο, όπου πήγαινε στην Εκκλησία για την θεία Λειτουργία. Η διχόνοια πάλι θα βασιλεύσει. Το νέο ελληνικό κράτος πάλι θα βρεθεί στα δεσμά της υποτέλειας, με έναν τοποθετημένο ως βασιλέα όχι έλληνα αλλά Βαυαρό τον Όθωνα, ο οποίος με τους τρεις αντιβασιλείς του, που κανένας δεν ήταν Ορθόδοξος, θα κλείσουν και θα γκρεμίσουν 400 μοναστήρια, όσα δεν είχαν από 4 μοναχούς και πάνω.

Η έννοια της εκκοσμίκευσης του Κράτους και του Δικαίου, θα μπορούσε να ισορροπήσει στον αρμονικό συνδυασμό με την ειρηνική μαρτυρία της Εκκλησίας και την εφαρμογή της Ορθόδοξης παράδοσης. Σήμερα, με την προσήλωση στο ισχύον Σύνταγμα της Ελλάδας, θα μπορούσαν να καθοριστούν εκ νέου οι διακριτοί ρόλοι της Πολιτείας και της Εκκλησίας, ως ενός σύγχρονου, ευρωπαϊκού κράτους. Με φροντίδα για τα ανθρώπινα δικαιώματα, ατομικά και πολιτικά, με πίστη στη δημοκρατία και τη λαϊκή κυριαρχία, αλλά και με σεβασμό στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ελληνικής ορθόδοξης κοινωνίας.

Ο τυχόν διαχωρισμός μεταξύ Κράτους και Εκκλησίας θα μπορούσε να λάβει υπόψη τις θετικές και αρνητικές εμπειρίες των μοντέλων του «κοσμικού» και «λαϊκού» Κράτους, με προσαρμογή στα σημερινά δεδομένα της ορθόδοξης νεοελληνικής κοινωνίας και της ιδιαίτερης ιστορίας.

Οι νοοτροπίες και οι συνήθειες διατηρούνται στον μακρύ χρόνο, όμως αλλάζουν διαρκώς και μετασχηματίζονται. Με βάση την ιστορική πείρα του 20^{ου} αλλά και του 21^{ου} αιώνα, είμαστε πλέον σε θέση να καθορίσουμε εκ νέου το πλαίσιο της εκκοσμικευμένης κοινωνίας στην οποία ζούμε, αλλά και που πρόκειται να ζήσουμε στο εγγύς μέλλον. Όμως, θα είναι πράγματι φοβερό να επαληθευτεί το βιβλίο και η γνωστή ταινία-φίλμ 1984, του Τζώρτζ Όργουελ.

Ποτέ και πουθενά δεν θα πρέπει να καταπιέζεται η θρησκευτική ελευθερία, το φρόνημα και η ελευθερία της σκέψης, της έκφρασης και του αυτοπροσδιορισμού των ανθρώπων. Σε μια δημοκρατική Πολιτεία είναι απαραίτητος ο σεβασμός του «άλλου», του διαφορετικού, των μειοψηφιών, των μειονοτήτων, της γλώσσας που

μιλούν, και της πίστης που έχουν, κι όσο μικρές κι αν είναι αυτές, πάντα οφείλουμε να τις σεβόμαστε και εμείς και οι άλλοι, στο πλαίσιο της ισχύος των νόμων του Κράτους Δικαίου και της εύρυθμης λειτουργίας του πολιτεύματος.

Αρκετές στρεβλώσεις σήμερα υπάρχουν στις σχέσεις μεταξύ Πολιτείας και Εκκλησίας, όπου αρκετές κρατικές και διοικητικές λειτουργίες, εμπλέκονται αντικανονικά με τις εκκλησιαστικές και λατρευτικές εκδηλώσεις. Τα παραδείγματα και τα μοντέλα της Δύσης δυστυχώς χρεωκόπησαν, όπου οι ευρωπαϊκές κοινωνίες αντιμετωπίζουν μια αυξανόμενη εκκοσμίκευση και ταυτόχρονα μια αυξανόμενη θρησκευτική ποικιλομορφία. Η «Ευρώπη», η οποία είναι σαφώς πιο κοσμική από τον υπόλοιπο κόσμο, απ' τις διαφορετικές κατευθύνσεις που ακολούθησε, τόσο η Ανατολική Ορθόδοξη Ευρώπη, όσο και η Δυτική ΡωμαιοΚαθολική και Προτεσταντική Ευρώπη με την ποικιλία των μεταξύ των Εθνικών Κρατών που απαρτίζουν αυτές τις συσσωματώσεις.

Σήμερα, θα μπορούσε να πει κανείς ότι, παρά τις παγκόσμιες δύσκολες συνθήκες που προκάλεσε η επιδημία αυτή του κορονοϊού, δημιουργήθηκαν αρκετά ερωτήματα, για το παρόν και το μέλλον της ανθρωπότητας και της ορθόδοξης ταυτότητας. Δημιουργήθηκαν και προβλήθηκαν τα ερωτήματα, για την παγκόσμια διακυβέρνηση που επιθυμούν κάποια Κράτη της Δύσης. Δημιουργήθηκαν ερωτήματα το γιατί επιθυμούν τα Κράτη της Δύσης έναν Παγκόσμιο Ηγέτη. Δημιουργήθηκαν ερωτήματα εάν αυτός ο Παγκόσμιος ηγέτης της Δύσης, τελικά μήπως θα είναι ο Αντι-χριστος. Τα ιστορικά γεγονότα του μέλλοντος θα αποκαλύψουν και τους πραγματικούς σκοπούς των Κρατών της Δύσης. Εάν πρόκειται σήμερα για ένα διεθνές κτύπημα κατά της Ορθοδοξίας και για μία μάχη των αντίχριστων δυνάμεων του σκότους κατά του Δημιουργού Θεού, αυτό θα το δούμε στην πορεία.

Ο Ορθόδοξος κόσμος οφείλει να μείνει ενωμένος για να επιβιώσει. Η ορθόδοξη κοσμική διανόηση οφείλει, απ' την πλευρά της, να πάψει να σκέφτεται με βάση τις αφηρημένες αρχές και ιδέες, και να προσεγγίσει με δημιουργικότητα τη σύνθετη πραγματικότητα, που σε αρκετά σημεία διαφέρει από την αντίστοιχη την δυτικοευρωπαϊκή. Το κρίσιμο ερώτημα είναι για την περαιτέρω ενίσχυση της θρησκευτικής ελευθερίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η υπέρβαση κάθε λογής διακρίσεων.

Για παράδειγμα στην Κίνα, από την εποχή της δυναστείας των Χαν, καθιερώθηκε ο Κουφουκιανισμός, για την επίσημη κρατική ιδεολογία. Αυτή αντικατέστησε την προηγούμενη ιδεολογία του Νομικισμού, από την προηγηθείσα δυναστεία των Κιν, που είχε επικρατήσει για πάνω από δυο χιλιετίες. Σήμερα στη σύγχρονη Κίνα, κυρίως μετά από το έτος 1949, και μετά από την Εξέγερση του Ταϊπίνγκ, το Κομμουνιστικό Κόμμα της Κίνας, διατήρησε το διαχωρισμό της Θρησκείας από της Κρατικές υποθέσεις και δεν είχε ούτε διπλωματικές σχέσεις ούτε και με το Βατικανό για πάνω από μισό αιώνα. Ενώ στην Τουρκία, όπου ο πληθυσμός σε συντριπτικό ποσοστό είναι μουσουλμανικός, θεωρείται ότι έχει καθιερώσει τον κοσμικό κρατικό χαρακτήρα από το έτος 1928, με αξιοσημείωτες περιπλοκές. Επίσημα είναι μία κοσμική χώρα, το Προοίμιο του Συντάγματός της, ορίζει ότι «Δεν πρέπει να υπάρχει καμία παρέμβαση, παρόλα τα ιερά θρησκευτικά συναισθήματα, σε κρατικές υποθέσεις και την πολιτική». Το Κράτος πληρώνει τους μισθούς των Ιμάμηδων, για Σουνίτες Μουσουλμάνους, παρέχει θρησκευτική εκπαίδευση, στα δημόσια σχολεία. Το Κράτος διατηρεί Υπουργείο Θρησκευτικών

Υποθέσεων, κάτω από τον πρωθυπουργό, τον ιεραρχικά, υπεύθυνο για την οργάνωση της σουνιτικής μουσουλμανικής θρησκείας, για τις ομιλίες και τα κηρύγματα σε τζαμιά, κυρίως τις Παρασκευές. Εδώ η θρησκεία είναι υπό αυστηρό έλεγχο του Κράτους και είναι διαφορετική από εκείνη την Πρώτη Τροπολογία του Συντάγματος των Ηνωμένων Πολιτειών.

Ως καλό παράδειγμα ο διαχωρισμός μπορεί να εφαρμοστεί με ποικίλους τρόπους σε διάφορες περιοχές και Κράτη στον πλανήτη μας. Όμως, σύμφωνα με το Ισλάμ ο διαχωρισμός Κράτους-θρησκείας απαγορεύεται, καθώς το Ισλάμ είναι πέρα από θρησκεία, ένα αυτόνομο ολοκληρωμένο σύστημα διακυβέρνησης και διοίκησης. Έτσι, διδάσκουν ότι το Κράτος κυβερνάται από τους θρησκευτικούς νόμους, που έχουν δοθεί από τον Θεό, και όχι από τους κοσμικούς νόμους που δημιουργήθηκαν από ανθρώπους. Το Τζιχάντ ζει και βασιλεύει. Το διοικητικό σύστημα της κοσμικής δημοκρατίας, δεν αναγνωρίζεται στο Ισλάμ, καθώς η διακυβέρνηση ανήκει στο Θεό, και όχι στο λαό και τον όχλο. Όποιος, δεν θα διοικήσει με βάση τα όσα αποκαλύφθηκαν από τον Θεό, αυτοί θα είναι οι άπιστοι (Κοράνι 5:44).

Η Ορθόδοξη Εκκλησία ανά τους αιώνες εύχεται και προσεύχεται για την Ειρήνη και την Ενότητα σε όλον τον κόσμο, καθώς και για την Ενότητα όλων των Ανθρώπων. Η Ορθόδοξη Εκκλησία είναι υπέρ της ειρήνης και όχι υπέρ του πολέμου και της βίας. Τα χρόνια αυτά της Παγκοσμιοποίησης, της Νέας Τάξης Πραγμάτων και των πράγματι αποκαλυπτικών εσχατολογικών ημερών, χρειάζεται ακόμη περισσότερη ειρήνη και ενότητα, κι όμως αυτή απουσιάζει. Πιθανόν να βρισκόμαστε και να ζούμε στις εσχατολογικές ημέρες, όπως τις περιγράφει η ιερά Αποκάλυψη του Ευαγγελιστού Ιωάννου του Θεολόγου, δηλαδή όπως αυτά τα γεγονότα που το Φοβερό Όραμα αποκαλύπτει, το οποίο είδε στα τελευταία έτη της ζωής του, στο μικρό νησί της Πάτμου, στο Αιγαίο Πέλαγος. Ευχαριστώ πολύ για την πρόσκληση να ετοιμάσω αυτή την εισήγηση για το διεθνές συνέδριο, που θεωρώ θα μας δώσει και τις νέες επιστημονικές κατευθύνσεις και τους προβληματισμούς για να επικρατήσει η ειρήνη και η ενότητα στα κράτη και τους λαούς, οι οποίοι πάντοτε σε τελική ανάλυση είναι τα μεγάλα άδικα θύματα των πολιτικών διαφωνιών και διαφορών.

[1] Πρβλ. Στις 28 Απριλίου 2022, έγινε διεθνές Συνέδριο με διοργάνωση της Σλαβικής Ακαδημίας των Επιστημών, στη Λευκορωσία, το ως άνω θέμα της εισήγησής μου στη ρωσική, το οποίο παρουσιάζω εδώ στην Πεμπτουσία, στην ελληνική, με κάποιες διορθώσεις συντακτικές και φραστικές. Στην ρωσική η θεματική Συνεδρίου: 28 апреля 2022, (с 11.00 Моск), Международная научная конференция МСА «Государство, Церковь, право: конституционно-правовые и богословские проблемы, посвященной 250-летию воссоединения Белоруссии к России». (в

программе я на 6 странице: **Алексиос Алексей Панагопулос, профессор, доктор юридических и политических наук, доктор теологии, доктор биоэтики, Греция. Моя тема: “о мирной роли Церкви и единстве на уровне Государства, Закона и Народа”**). Το θέμα του Συνεδρίου στην Αγγλική: **«State, Church and Law, constitutional, legal and theological problems, dedicated to the 250th anniversary of the reunification of Belarus to Russia»**. Και το θέμα της δικής μου εισήγησης: **«The role of the Church, for the peaceful union of States, Law and Peoples»**.

<https://bit.ly/3vwY6gk>